

Extrait de la revue **SingulierS** du 4ème trimestre 2007

Revue des parlers romans de la province de Luxembourg

Editeur responsable: P. Otjacques, rue de la Hette 19 - 6840 Neufchâteau

Rubrique : Contes èt racontroûles d'Ârdène

Lu Vèrt Bouc

Ernest BENOÎT (Villance)
d'après la tradition orale.

Lu long du tch'min ki va d'Anlè a Tchonvîye i gn-è èn-andrwa k'on loume lu Trö du bouc. A pôrt ène pitite dènivèlâcion, i gn-è rin d' bin difèrant dins l' payisadje, èt pourtant, i s' î ôrot passé ène ètranje istwâre avu l' Joseph Mathieu d' Tchonvîye èt Belzébuth.

Lu Joseph n' avot vrêmint pont oyu d' chance ç't-ènnée la ; ène walée d'gurzê avot tumé su Tchonvîye, adon lès trwâs cârt du s' swâye èt du s'n-avon.ne avint sté ravadjés. La tounwâre lî avot touwé ène bèle djuni plin.ne, èt sa grègne avot pris feu. Lu rnôd lî avot scroté chîs bèles pouyètes. Sès deûs pus bèles vatches avint tapé l' vê ; il astot vrêmint duscouradjé l' Joseph.

La tiêsse a bachète, vla Joseph vöye a Anlè dmander d' l' êde a s' cousin, mês il astot a pö près chûr du n' rin awèr. Lu cousin an kèstion èstot counu avâre come in peû : il avot l' keûr ossi sètch k' in cöp d' trike. Joseph routot an marounant, côsant tout seû :

– Fôt-i ku l' diâle s'è mèle pou 'nn-ariver la ; ça n' su put nin ôtrumint.

Tout d'in cöp, vou l' la tout sbaré : i gn-avot kékin ki routot a costé d' li. Ç' èstot ène ètranje djint avu in tint gris sèris èt dès oûys roudjes come dès bréjes. I tirot padrî li, ou dbout d' in loyin, ène drole du biêsse k' avot la tiêsse d' in bouc èt l'cwârp d' èn-ome, avu dès grands vèrts poyes ; èt pad'zous lès poyes, on-z-ôrot polu dviner dès pènâs.

Lu Joseph n' èstot nin trop chûr, lu vèrt bouc vlot a tout momint l' suker. La djint ki l' avot acosté lî dit :

– Vos rwêtez ma bèle biêsse don l' ome, èt bin volà ène boûsse rimplîe d'ör, èle èst pour vos, si v' savez m' dire lu nom du ç' biêsse la ; û bin, si v's-amon.nez ène biêsse pu drole ku ça èt ku dj' n'arivrot nin a rucnuche.

Lu Joseph s' è ravisé, il è bin veût k' il avot afwêre ou malin, lu démon vlot lî djouwer in môvês toûr.

– Dju n'sét nin ç' ku v's-avez la pou ène biêsse, ruspond l' Joseph, mês dju pu v' dîre ku pou l'coûtcher du solê, dju v's-amon.nrê ène biêsse télmint drole, ku v's-î pièrdrez vosse latin èt bin chûr, vosse boûsse !

Lu diâle, chûr du li, riyot a plin.ne gwâtche :

– Pari tnu ! Di-st-i, mês si v' pièrdez, dju v's-antrin.ne avu mi dins lès anfêrs.

Joseph racoure vitmint a Tchonvîye, addlé la Fifine sa fame, èt lî conte l'istwâre ki vnot d'awèr, an 'nn-alant a Anlè, èt l' pari k' il avot fwèt avu l' diâle.

– Mon Diu Joseph, on n' è nin co oyu dès misères assez ? Èt vos alez co fwêre dès paris ! Èt si v'pièrdez, kèsku dj' va fwêre, mi ? Dju n' vu nin aler an anfêr savoz mi, i n'est nin kèstion d' piède, ni co d' aler an anfêr. I nos fôt trovu in plan.

Èt vou lès la a tûzer tous lès deûs al tourseûsrîe k' il alint djouwer ou diâle èt ki n' î wêrot k'du feu. Fifine in pô rachûrée su prète ou djeu ; kèsk' èle nu fros nin pou ku s' Joseph nu vâche nin dins lès anfêrs.

Joseph è duschindu in grand pot d' lôme du plantchî èt ossi in bê duvèt d'plumes d' oyes. I tchabore la Fifine avu l' lôme partout su l' cwârp èt avu s'coutê d' potche, i droûve lu duvèt ; pwîs roûle la Fifine dins lès plumes jusk'a ç'k'on n' wèt pus rin du cwârp da Fifine. Su la tiêsse, i lî amantche la pê d' ène tiêsse du bû, avu lès cwan.nes, k' il è bin oyu sougne du tchaborer d' lôme èt toûrner dins les plumes. Joseph tôune deûs trwâs cöps ôtoûr du s' chéf d' eûve pou vèy si gn-avot rin ki clotchot. Vou lès là fins prêts.

Pou n' nin atirer l' bôcadje dès vèjins, i pasront pô drî dul môjon a traviêrs lès pachis èt an chûvant lès hâyes. An coûr du route, il ont bin rascontré l' grand Nestor, l' inocint du viadje, ki n'raconte jamwês k' dès carabistouyes. Mês person.ne nu crwâs jamwês çu k' i dit, èt du toute façon, cand il è veût la biêsse, il è pèté ô diâle come in lîve k' è lès tchins a sès trouses.

Al sörtye du bwès, i wèyèt ku l' diâle èstot djà la ki pèstulot. On wèt bin ki n' è rin a fé tuze Joseph. Alörs, come convnu, Fifine pout sörtye du bwès. Èle su mèt a cate pates, èt kmince a zoupler come in lapin èt an min.me tims, bawot come in tchèvreû.

Arivés a l' place convnue, lu solê èstot ô trwàs cârt catché. Belzébuth toûne ôtoûr du fénomine, an s' grètant l' minton. I fwèt trwàs cate toûrs. On n' wèt pus l' solê, lu diâle su raprotche pus près èt vut rnifler l' odeûr ; mès i rçîe in cöp d' cwan.ne padzous l' nez ; çu ki lî fwèt pousser in grougnmint d' douleûr. I rtoûne co ôtoûr, i stind sès crawiyus dèts pou tâter l'fénomine. Mès adon, c' èst l' Joseph ki lî tape in cöp d' baston su lès dèts :

– Bats lès pates, di-st-i l' Joseph, èst-ç' ku dj' ê pougné dins vosse biêsse mi ?

Lu diâle, aradjé èt mwê, avot l' bôcadje mèchant a fwère peûr. I tape la bousse ôs pîds da Joseph, èt c' èst en poussant dèts cris d' malèdiccion, ku Belzébuth è rmoüssé dins s' trö : « Lu trö du bouc ».

I fjot nut', cand l' Joseph èt la Fifine ont rintrés a Tchonviye, bin binôje d' awèr gangné leûr pari èt d' awèr djouwé in bon toûr ou diâle. Il ont polu rbâti la grègne èt rgârni lu stôle èt la pouytrîe. Lès djins d' Tchonviye su dmandint bin comint k'Joseph avot fwèt pou s' rulver si vite. Mès ni Joseph ni Fifine n' ont jamês rin dit.

I gn-è cand minme èn-ome k' è counu l' istwâre, c' èst l' vî curé, mès il è ôrdé lu scrèt. Dins l'fond, ç' èstot in pö lu scrèt dul cufèssion. Cand Joseph è oyu fini du rbâti, Fifine è invité l' curé pou bèni la cînse. Lu vî curé ossi su dmandot bin comint l' Joseph avot fwèt ; èt il avot dandjî d'sawèr, cand il è sté bèni la novèle grègne. Il î è sté a l' fin dul djournée, cand Joseph èt Fifine ont fwèt l' ovradge, èt il avot pris avu li ène boutiye du s' meyeû vin. I n' èstint nin co a l' mitan dul boutiye, ku l'curé counuchot lès trwàs cârt du l' istwâre. Lu sint-ome, riyot télmint, ku lu scapulère, pindu a s' cö, avu la crwàs d' Jésus, lî dandinot su l' vinte. I gn-avot nolu a dîre, si ç'èstot Jésus an riant ki fjot hicter l' vinte du curé, û bin l' vinte du curé ki fjot rîre Jésus. Dju crwas k' il avint brâmint du plèji tous lès deûs a choûter l' istwâre du toûr ku Joseph èt Fifine ont djouwé a Belzébuth.

La Fifine du s' costé, èstot in pö rapôjée, d' awèr raconté ça a s' bon vî curé. I lî san.not ku ç'èstot dès sous gagnés malonêtmint, mès l' sint ome lî è dit :

– Vos plez aler an pê, lu bon Diu v's-è dné l' absolucion, èt dju crwâs bin k' il èstot in pö d'conivance, èt k' i v's-è dné in bon cöp d' mwin pou djouwer in toûr parèy a s' concurant.

Lu curé n' è jamês dèvwalé l' istwâre a sès parwasyins, mès i l' avot scrît dins s'pitiit calpin. Çu n' èst k' dès ènnées èt dès ènnées après, i gn-avot pus nolu ki cnuchoit l' ègzistance du Joseph èt Fifine, k' in sucèsseûr du vî curé d' Tchonvîye, an rnètiant l' geurnî du l' cûre, è rtrouvu l' manuscrit. Èt ç' èst come ça, k' on counu l' orijine du Trö du bouc.

Malôjîs mots :

Anlè = Anloy, village de la commune de Libin / **bôcadje** = regard / **boûsse** = bourse / **bû** = bœuf / **crawiyu** = crochu / **cwan.ne** = corne / **geurnî** = grenier / **grègne** = grange / **hicter** = hoqueter, faire un soubresaut / **lâme** = miel / **nolu** = personne / **pênâ** = aile / **pêstuler** = piétiner / **poye** = poil / **rucîre** = recevoir / **Tchonvîye** = Jéhonville / **toursiveûsrîe** = supercherie